[1]זה א)הדבר דראשי המטות הכי נמי דלא יהא נוהג אלא בדור זה א"ל ההוא יליף זה זה מהתם האי נמי ליליף זה זה מהתם האי מאי בשלמא התם איצטרי' ב)לגזרה שוה הכא למאי איצטריך לשתוק קרא מיניה ואנא ידענא דלדורות הוא מאי ג"ש דתניא ג)נאמר כאן זה הדבר ונאמר להלן [2]זה הדבר מה להלן אהרן ובניו וכל ישראל אף כאן אהרן ובניו וכל ישראל ומה כאן ראשי המטות אף להלן ראשי המטות אמר מר מה להלן אהרן ובניו וכל ישראל אף כאן אהרן ובניו וכל ישראל למאי הלכתא אמר רב אחא בר יעקב לומר [א]שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות והא ראשי המטות כתיב ביה ד)כדאמר רב חסדא אמר רבי יוחנן ביחיד מומחה ה"נ [ב]ביחיד מומחה (א) ומה כאן ראשי המטות אף להלן ראשי המטות למאי הלכתא אמר רב ששת לומר [ג]שיש שאלה בהקדש ולב"ש דאמרי ה)אין שאלה בהקדש דתנן ו)ב"ש אומרים הקדש טעות הקדש וב"ה אומרים [ד]אינו הקדש האי זה וזה מאי עבדי ליה זה הדבר דשחוטי חוץ מיבעי ליה ז)על השוחט הוא חייב [ה]ואינו חייב על המולק זה הדבר דראשי המטות מיבעי ליה ח)לחכם מתיר [ו]ואין בעל מתיר בעל מפר [ז]ואין חכם מפר ולבית שמאי דלית להו גזרה שוה הפרת נדרים בשלשה הדיוטות מנא להו נפקא להו מדתניא [3]וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל ר' יוסי הגלילי אומר

מועדי

זה הדבר דראשי המטות. דכתיב וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' איש כי ידור נדר וגו' ה"נ לא יהא נוהג דין הפרת נדרים אלא בדור הזה בתמיה: **יליף זה.** דהפרת נדרים מזה דשחוטי חוץ ט) דכתיב ביה דורות ה"נ דורות: **ופרכינן ה"נ.** לענין הסבת נחלה נילף זה דידיה מזה דשחוטי חוץ לדורות: **בשלמא התם.** בשחוטי חוץ ובנדרים להכי כתב זה דהא איצטריך להך גזירה שוה דבעינן למימר בסמוך והלכך דרשינן ליה נמי להא גזירה שוה דאמרן דקיימא לן י) אין גזירה שוה למחצה: **אבל הכא.** בהסיבת נחלה לא איצטריך האי זה לשום גזירה שוה אחריתי דנדרשיה נמי למילף זה מזה דשחוטי חוץ לדורות ולהא גזירה שוה לחוד ליכא למימר דלהכי איצטריך למילף משחוטי חוץ לדורות דהא לא צריך קרא לישתוק קרא מיניה דלא נכתביה כלל ואנא ידענא דודאי הסבת נחלה נוהגת לדורות מידי דהוה אשאר מצות דעלמא דלא גרע האי לאו משאר לאוין שבתורה שהיו נוהגין לעולם אלא מדכתביה ש"מ למעוטי אתא דאינה נוהגת אלא בדור הזה: **מאי גזירה שוה.** דילפי' זה דנדרים וזה דשחוטי חוץ מהדדי: **מה להלן.** בשחוטי חוץ כתיב בהו דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל אף בנדרים אהרן ובניו כאילו כתיב בהם וכל ישראל כדמפרש לקמן למאי הלכתא: **מה כאן ראשי המטות אף להלן.** בשחוטי חוץ ראשי המטות. ובסמוך מפרש לה: **למאי הלכתא.** בעינן גבי נדרים אהרן ובניו וכל ישראל: **לומר שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות.** דכתיב לא יחל דברו הוא אינו מיחל אבל אחרים מתירין לו [חגיגה י.] כגון שלשה דהוו בית דין כדאמרינן בסנהדרין (דף ג.) ואפי' לשמואל דאמר התם שנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראו ב"ד חצוף הני מילי דיני ממונות אבל למישרי איסור נדר לא סגי בפחות מג' ולהכי אהני גזירה שוה כאילו נכתב בנדרים אהרן ובניו וכל ישראל לומר לך ששקולין כל ישראל להתיר נדרים ואפי' הדיוטות כאהרן ובניו: **הא ראשי המטות כתיב.** דמשמע מומחין: **כדאמר רב חסדא.** לקמן בשמעתין: **ה"נ ביחיד מומחה.** בקי בגמרא כלומר רב מובהק והאי דכתב ראשי לשון רבים מומחין דעלמא קאמר: **למאי הלכתא.** צריך ראשי המטות גבי שחוטי חוץ: **שיש שאלה בהקדש.** כמו שיש שאלה בנדרים דבנדרים כתיב לא יחל דברו והוא הדין לכל הקדשות שאם שחט קדשים בחוץ ונתחייב כרת ואח"כ הלך אצל חכם להתיר לו הקדשו ומצא לו פתח של חרטה ועקר את ההקדש מעיקרו ועבדיה כהקדש טעות איגלאי מילתא למפרע דלא הוה הקדש מעולם ופטור מכרת והוא הדין לכל דבר הקדוש במוצא שפתיו כגון תרומות ומעשרות דאי בעי מיתשיל עלייהו וחוזרי' לטיבלן כדאמרי' בנדרים בשילהי פרק הנודר מן הירק (דף נט.): **ולב"ש דאמרי אין שאלה.** בשום הקדש בעולם דאפי' כשימצא לו החכם פתח של חרטה אינו יכול להתירו דאע"ג דעוקר את הנדר מעיקרו ועושהו נדר של טעות אפי' הכי גבי הקדש לא אמרי ב"ש הכי דאפי' כשנעשה ההקדש בטעות הידוע למקדיש חשבי ליה הקדש גמור כ"ש היכא דהוקדש בלא טעות שלא יועיל פתח החרטה שימצא לו החכם להתירו: **דתנן ב"ש אומרים כו'.** תחלת הפרק הוא במסכת נזיר [ל:]: **הקדש טעות.** כדמפרש התם [לא.] כיצד אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון הרי הוא הקדש ויצא לבן ב"ש אומרים הקדש ובית הלל אומרים אינו הקדש ואמרינן בגמרא מאי טעמייהו דב"ש דילפי תחלת הקדש מסוף הקדש מה תמורה אפי' בטעות אף הקדש אפי' בטעות ובית הלל סברי ה"מ תמורה אבל אחותי הקדש בטעות לא מחתינן: **הקדש טעות הקדש.** וכיון דסבירא להו דהוי הקדש אפי' בטעות כ"ש דסבירא להו דכל הקדש שהוקדש בלא טעות כגון שור זה הקדש דלא יוכל החכם לעשותו חולין על ידי שום חרטה דחכם נמי הקדש טעות משוי ליה והקדש שטעותו ידוע למקדיש לבית הלל אפי' שאלה אין צריך שהרי הוא עצמו יודע שלא נתכוין להקדיש את זה וכיון דחשבי ליה בית שמאי הקדש גמור אלמא שאילת חכם אין מועיל וב"ה אומרים כו' ואפילו שאלה אינו צריך: **האי זה מאי עבדי ליה.** זה דשחוטי חוץ וזה דראשי המטות מאי דרשי בהו דכיון דלית להו שאלה בהקדש לית להו גזירה שוה דזה זה כלל ואפי' למילף נדרים משחוטי חוץ לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל דאין גזירה שוה למחצה. ולקמן בעי להו הדיוטות מנא להו: **על השחיטה.** בחוץ חייב כרת דאפילו השוחט עוף קדשים בחוץ כדנפקא לן בתורת כהנים י) ובזבחים (דף קז.) מאו אשר ישחט ואינו חייב על המליקה של עוף בחוץ כ) משמע דזה כענין שמפורש בפרשה חייב כדכתיב כי ישחט ולא כי ימלוק: ה"ג בתורת כהנים ל) ובנדרים בפרק נערה המאורסה [דף עח.] **על השחיטה חייב ואינו חייב על המליקה.** ולב"ה דדרשי ליה לג"ש נפקא להו מהיכא דנפקא לן בת"כ ת"ל אשר ישחט על השחיטה חייב ואין חייב על המליקה: **חכם מתיר.** בלשון מותר לך כדכתיב לא יחל דברו הוא דלא יחל אבל אחרים מוחלין לו ולשון היתר משמע להו לרבנן האי לא יחל. וטעם יש לדבר לפי שהחכם אינו מתיר ביום שמעו כמו בעל בלא טענה אלא ע"י שמוצא לו חרטה ועקר את הנדר מעיקרו הלכך לא שייך ביה לשון הפרה אלא לשון התרה שהתיר לו איסור ע"י הוראה וטענה גמורה אבל בעל מיפר לאשתו ביום שמעו בלא חרטה מגזירת הכתוב כמו והפר את בריתי (דברים לא). כל דבר קיום הנעקר ומתבטל בלא טעם קרוי הפרה: **ואין חכם מפר.** שאם אמר מופר לך לא אמר כלום דהכי משמע זה הדבר זה הדבור כמו שכתוב בפרשה מעכב לזה לשון התרה ולזה לשון הפרה והכי אמרי' בהדיא בפרק נערה המאורסה (נדרים דף עז:) א"ר יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום דתניא זה הדבר חכם מתיר ואין בעל מתיר שיכול כו' ותניא אידך זה הדבר בעל מיפר ואין חכם מיפר שיכול כו'. ולב"ה נפקא להו מסברא כדפרישית לעיל דבחכם שייך לומר לשון היתר ובבעל לשון הפרה: **הפרת נדרים בג'.** היינו התרת חכם דבעינן ב"ד ג' הדיוטות או יחיד מומחה דה"ל כב"ד אבל הפרה ממש סגי בבעל לחודיה ואפי' הדיוט והיינו דאמרינן בשילהי מסכת שבת (דף קנז.) דשאלה צריכה ב"ד הפרה אינה צריכה ב"ד. והפרה לדורות נפקא להו לב"ש מידי דהוה אשאר מצות דהאי זה כיון דאיכא למידרשיה למעוטי הפרת חכם והתרת בעל לא ממעטינן (ג) נמי דורות:

מועדי

שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות. פי' ריב"ם דמדכתיב ראשי שנים משמע ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד ואין נראה דאדרבה מראשי המטות דרשינן יחיד מומחה וראשי היינו ראשי דעלמא כדפ"ה והיכי נדרוש מיניה דבעינן שלשה אלא נראה לר"י דבלא קרא ידעינן דהא מדבעינן יחיד מומחה אם כן בהדיוטות לא סגי בחד ובעינן שנים ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד:

דתנן ב"ש אומרים הקדש טעות הקדש. תימה אדרבה מכאן יש להוכיח שיש שאלה בהקדש דהא מוקמינן התם מילתייהו דבית שמאי דכי אמר שור שחור שיצא מביתי יהא קדוש ויצא לבן (ד) כגון דאמר אילו הייתי יודע שיצא לבן לא הייתי אומר שחור אלא לבן [א] ואומרים ב"ש הקדש משום דדעתו ומחשבתו מבטלת אמירתו וה"נ כי נשאל על הקדש כי אמר אדעתא דהכי לא קדשי נתיר לו כיון דאזלי ב"ש בתר מחשבה ותירץ ר"ת כיון דאמרי ב"ש מחשבתו מבטלת אמירתו למיהוי הקדש כ"ש שתבטל אמירתו את מחשבתו שאומר אדעתא דהכי לא נדר[ב]:

מיבעי להו חכם מתיר ואין בעל מתיר. פ"ה דלבית הלל נפקא להו מסברא[ג] תימה וכי ר' יוחנן סבר כב"ש דבפ' נערה בנדרים (דף עז:) משמע דנפקא ליה מזה הדבר דאמרינן התם א"ר יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר ולא כלום דתניא זה הדבר חכם מתיר ואין הבעל מתיר וי"ל דלר' יוחנן לא נפקא מקרא אלא מסברא ולא מייתי ראיה מדתניא אלא דלא אמר ולא כלום ולא משום דנפקא ליה מזה הדבר א"נ מזה הדבר דריש ואע"ג דאיצטריך להכי דרשי גזירה שוה[ד] כיון דליכא למיפרך מידי:

ושבת

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פ"ד מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף א:

לג ג מיי' שם הל' ז סמג שם:

לד ד מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' לד ופ"ט מהל' נזירות הלכה ח:

לה ה מיי' פי"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה יח:

לו ו ז מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה ב ועיין בכ"מ [ופ"ו מהל' שבועות הל' ה] סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף לז [וסי' רכח סעיף ג]:

◆

רבינו גרשום

וגו': אמר ליה. התם גבי הפרת נדרים לא מצית למימר דלא יהא נוהג אלא בדור זה דיליף זה זה משחוטי חוץ מה זה דשחוטי חוץ לדורות דכתיב ביה לדורותיכם אף זה דהפרת נדרים לדורותיכם: ומקשינן האי נמי. הפרת נדרים ליגמר זה הדבר מזה הדבר דבנות צלפחד דאזהרה דבנות צלפחד אינה נוהגת אלא ההוא דור ואף הכא הפרת נדרים לא יהא נוהג אלא בדור זה ולא לדורות. ומאי חזית דמקשת ליה הכי אקיש ליה הכי: האי מאי. כלומר הא לא מצית למימר דבשלמא התם גבי זה הדבר דהפרת נדרים איצטריך לגזירה שוה לאקושי לזה הדבר דשחוטי חוץ והואיל דאיצטריך לגזירה שוה להכי מדמינן ליה לדורות כשחוטי חוץ אבל הכא בבנות צלפחד מאי גזירה שוה מצינן למילף מיניה משום הכי לא ילפינן מיניה: מאי גזירה שוה. נאמר בשחוטי חוץ זה הדבר וגו' ונאמר גבי הפרת נדרים זה הדבר מה להלן בשחוטי חוץ אהרן ובניו וכל ישראל מוזהרין דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל זה הדבר וגו': אף כאן. גבי הפרת נדרים: אהרן ובניו וכל ישראל מצו להפר ומשום האי גזירה שוה ילפי' ליה מכל וכל משחוטי חוץ ולדורות משא"כ בבנות צלפחד: לומר שהפרת נדרים בג' הדיוטות. דומיא דכל ישראל כל דהו ישראל: והא ראשי המטות כתיב. בהפרת נדרים דמשמע דבעינן מומחין ולא הדיוטות: ומשני כדאמ' רב חסדא. לקמן גבי מועדי ה' דביחיד מומחה סגיא לקדושי זמנים הכא נמי הפרת נדרים ביחיד מומחה ואם אין מומחה בג' הדיוטות: לומר שיש שאלה בהקדש. שאם אמר שור שחור שיצא מביתי תחלה יהא הקדש ויצא לבן מטעם שלא שלא חישב בלבו שיצא אלא שחור ובא לחכם לישאל על טעותו אם הקדיש אותו שור שיצא לבן או לא ומחלוקת בית שמאי ובית הלל היא: ולבית שמאי דלית להו האי היקשא. האי זה הדבר דשחוטי חוץ ודהפרת נדרים מאי עביד ליה: ואינו חייב על המולק בחוץ. א) דשחיטה בעינן לפנים ומליקה בכל מקום כשירה ומשום הכי אצטריך זה הדבר: לחכם מתיר שאומר לו מותר לך נדרך כדכתיב לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו אבל אינו יכול לומר לו מופר לך דבבעל תלא רחמנא הפרה כדכתיב ואם הפר יפר אותם ביום שמעו:

מסורת הש"ס

א) נדרים עח., ב) [זבחים קז.], ג) [נדרים עח. כל הסוגיא], ד) [לקמן קכא. יבמות כה: נדרים עח: ע"ש בכורות לא.], ה) [נזיר ט.], ו) נזיר ל: ערכין כג., ז) [זבחים קז.], ח) [נדרים עז:], ט) [ויקרא יז], י) [זבחים מח.], כ) [אחרי מות פרשה ו], ל) [שם],

◆

תורה אור השלם

1 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ: במדבר ל ב

2 דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לֵאמֹר: ויקרא יז ב

3 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מֹעֲדֵי יְיָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויקרא כג מד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ביחיד מומחה אמר מר ומה כאן: (ב) רשב"ם ד"ה על וכו' של עוף בחוץ דזה משמע כענין שמפורש בפרשה זו חייב: (ג) ד"ה הפרת וכו' לא ממעטינן מינה דורות: (ד) תוס' ד"ה דתנן וכו' ויצא לבן דהוי הקדש כגון דאמר:

◆

מוסף רש"י

בשלשה הדיוטות. דאהרן חד ובניו חד וכל ישראל הרי תלתא, ומדכתיב בהו כל ישראל ש"מ להכשיר ג' הדיוטות (נדרים עח.). **והא ראשי המטות כתיב.** בהפרת נדרים, דמשמע מומחין (שם). **ביחיד מומחה.** להכשיר בהן יחיד מומחה לרבים (שם). **אף להלן ראשי המטות למאי הלכתא.** דהא אקשינן להו (שחוטי חוץ) להפרת נדרים (שם). **שיש שאלה בהקדש.** דפרשת שחוטי חוץ שייכא לגבי הקדש, וקמ"ל ראשי המטות דנשאלין עליו, דהקדש טעות אינו הקדש (שם). **הקדש טעות הקדש.** ואין שאלה להקדש, הקדש טעות כגון שור לבן היוצא מביתי ראשון הקדש ונמצא שחור (ערכין כג.). **ואינו חייב על המולק.** שאם מלק עוף בחוץ אינו חייב (נדרים עח.). **ואין בעל מתיר.** זה הדבר אשר צוה ה'. דברים ככתבן, דאין בעל מתיר, דכתיב אם הפר יפר אותם אישה (שם).

◆

מוסף תוספות

א. דיש לומר דדעתו הוי להקדיש מה שיצא מביתו ראשון ומה שאמר שחור לפי שטעה והיה סבור שהשחור יצא ראשון. מיר לא. תוד"ה כילד.

ב. דטעמייהו דב"ש להו משום דחמירא להו מחשבה אלא שאמר שחור הקדש שהוא תופס אפי' במחשבה הפך דיבור וכ"ש שתופס בדיבור הפך המחשבה ולפיכך אין שאלה בהקדש. רשב"א.

ג. דחכם עוקר הנדר מעיקרו וצריך לשון שיהא משמע עקירה גמורה למפרע, ואילו בעל מיגז גייז מכאן ולהבא, וצריך לשון שיהא משמעו כן וכו'. ריטב"א. ד. ואע"ג דאינה מופנה משני צדדין, שיטמ"ק בשם תוס' הרא"ש.

א) דברי רבינו צריך תיקון דהא אדרבה בפנים מצותו במליקה דוקא רק דבחוץ גזה"כ הוא דאינו חייב רק על השחיטה.